

Apskaitos specialisto kompetencijų formavimas: keliami reikalavimai ir iššūkiai

Agnė Kazlauskaitė

El. paštas: agne.izabele.kazlauskaite@gmail.com

Anotacija. Apskaitos specialistai atlieka esminį vaidmenį užtikrinant įmonės finansinį stabilumą ir teisėtumą, todėl jų kompetencijos lygis tiesiogiai daro įtaką įmonės veiklos efektyvumui ir sėkmei. Šiuolaikinėje darbo rinkoje apskaitos specialistai turi įvaldyti ne tik techninius įgūdžius, tokius kaip antai finansinės atskaitomybės rengimas, mokesčių skaičiavimas, bet ir būti susipažinę su naujausiomis technologijomis bei informacinėmis sistemomis. Taip pat didelis dėmesys skiriamas analitiniam įgūdžiams, gebėjimui spręsti problemas ir etiškam elgesiui. Iššūkiai darbo rinkoje – nuolatinis technologijų tobulėjimas, todėl apskaitos specialistai turi prisitaikyti prie automatizavimo procesų ir gebėti efektyviai naudotis naujais skaitmeniniais įrankiais. Be to, keičiantis teisinei aplinkai ir vis griežtėjant reguliavimui, būtina nuolat atnaujinti žinias. Šiame kontekste ypač svarbus tampa nuolatinis mokymasis ir profesinis tobulėjimas, siekiant užtikrinti aukštą profesionalumo lygį. Straipsnyje analizuojama, kaip apskaitos specialistai gali formuoti savo kompetencijas taip, kad atitiktų šiandienos rinkos poreikius, kokie reikalavimai jiems keliami ir su kokiais iššūkiais susiduria, siekdami išlikti konkurencingi ir profesionalūs savo srityje. Tyrimo tikslas – nustatyti svarbiausias apskaitos specialistų kompetencijas ir reikalavimus, problemas ir iššūkius. Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, darbo skelbimų turinio analizė, ekspertų interviu, informacijos lyginimas, sisteminimas bei apibendrinimas.

Reikšminiai žodžiai: kompetencijos, apskaitos specialistas, darbo skelbimai, reikalavimai apskaitos specialistui.

JEL klasifikacija: M40, M41

Building the competences of an accounting specialist: requirements and challenges

Agnė Kazlauskaitė

E-mail: agne.izabele.kazlauskaite@gmail.com

Annotation. Accounting specialists play an essential role in ensuring the company's financial stability and legality, so their level of competence directly affects the efficiency and success of the company's operations. In this labor market, accounting specialists must have mastered not only technical knowledge, such as preparation of financial reports and tax calculations, but also be familiar with the latest technologies and information systems. Analytical skills, problem-solving ability, and adherence to ethical behavior are also emphasized. The challenges in the labor market are the continuous improvement of technology, so accounting specialists must adapt to automation processes and be able to effectively use new digital tools. In addition, as the legal environment changes and regulations become more stringent, it is necessary to constantly update knowledge. In this context, continuous training and professional development become especially important in order to ensure a high level of professionalism. This work analyzes how accounting specialists can shape their competence in a way that meets the needs of today's market, what requirements are placed on them, and what challenges they face in order to remain competitive and professional in their field. The purpose of the study was to determine the most important competencies and requirements, problems, and challenges of accounting specialists. Research methods: the analysis of scientific literature used for the work, the method of

analyzing job advertisements, expert interviews, information comparison, systematization, and summarization.

Key words: competencies, accounting specialist, job announcements, requirement for accountant.

JEL Code: M40, M41

Įvadas

Apskaitos specialistas vaidina reikšmingą vaidmenį įmonės valdyme bei atlieka nemažai funkcijų: nuo pirminių apskaitos dokumentų parengimo iki informacijos ruošimo įmonės vadovams ir išoriniams informacijos vartotojams. Jis turi gebėti prisitaikyti prie greitai kintančios aplinkos, išmanyti daug skirtingų įmonės valdymo procesų, žinoti reikalavimus apskaitai, jos teikiamai informacijai bei mokėti taikyti įvairias informacines technologijas. Pastarųjų kelerių metų reikšmingi pasauliniai įvykiai, tokie kaip antai COVID-19 pandemija ar Ukrainos-Rusijos karas, sąlygoja sparčius ekonomikos bei visos verslo aplinkos pasikeitimus, neaplenkiant ir reikalavimų įvairioms profesijoms. Ypatingai svarbūs pokyčiai vyksta informacinių technologijų, robotizacijos, aplinkosauginių reikalavimų, tvaraus ūkio subjektų vystymosi ir kitose srityse. Šie pokyčiai daro svarbų poveikį apskaitos profesijai. Apskaitos specialistai yra ne tik informacijos šaltiniai apie ūkio subjektus rinkimo, formavimo bei sisteminimo, bet ir sprendimų priėmimo ūkio subjektų lygmeniu, centre. Be to, šios profesijos atstovai vaidina svarbų vaidmenį formuojant bei teikiant aplinkosauginę, socialinės atsakomybės, valdymo ir kitą informaciją (Time for Action on Sustainability..., 2022), taip pat kovojant su korupcija. Jų darbas yra labai svarbus bendram ekonomikos valdymui, jie padeda užtikrinti skaidrumą, atskaitomybę ir teisinės valstybės principus.

Nors apskaitos specialistui keliama reikalavimai, reikalingos kompetencijos, atliekamos užduotys bei profesijos iššūkiai buvo nagrinėti lietuvių ir užsienio mokslininkų įvairiais pūjiais (Albu ir kt., 2011; Budrienė, Kvečienė, Meškelienė, 2014; Bruna ir kt., 2017; Subačienė ir kt., 2022), tačiau pastarųjų metų pasikeitimai ir iššūkiai sąlygoja poreikį tirti apskaitos specialistų kompetencijų formavimą pasikeitusiame kontekste.

Tyrimo tikslas: išskirti reikšmingiausias apskaitos specialistų kompetencijas ir nustatyti svarbiausius šiai profesijai keliamus reikalavimus, identifikuoti problemas ir iššūkius, kylančius nuolat besikeičiančioje verslo aplinkoje.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, darbo skelbimų turinio analizė, ekspertų interviu, informacijos lyginimas, sisteminimas bei apibendrinimas.

1. Literatūros apžvalga

Apskaitos paskirtis rinkti, grupuoti bei pateikti susistemintą informaciją apie kiekvieną įmonę ar bet kurį kitą ūkio subjektą. Tokios informacijos formavimas susijęs su suinteresuotų šalių ir naudotojų poreikiais. Anot Bikienės, Pučkienės (2012), siekiant darbo efektyvumo, svarbu turėti pakankamai informacijos apie įmonės būklę. Apskaita suteikia valdymui reikalingą grįžtamąjį ryšį, nes ji atskleidžia reikšmingą informaciją, skirtą vidaus ir išorės vartotojams. Todėl šiame procese labai svarbų vaidmenį atlieka apskaitos specialistai, kaip tokios informacijos formuotojai ir valdytojai, bei jų turimų kompetencijų, gebėjimų ir įgūdžių lygis.

Remiantis nekilnojamojo turto operacijų, finansinių, apskaitos ir draudimo paslaugų sektoriaus profesiniu standartu (Nekilnojamojo turto operacijų..., 2019), apskaitos specialisto darbo funkcijos apima ūkio subjektų apskaitos informacinės sistemos formavimą, finansinės apskaitos tvarkymą ir kontrolę, finansinių ataskaitų parengimą ir analizę. Asmuo, įgijęs apskaitos specialisto kvalifikaciją, gali dirbti įmonių finansinės apskaitos padaliniuose, apskaitos paslaugas teikiančiose įmonėse, teikti finansinės apskaitos tvarkymo paslaugas. Šis standartas išskiria šias apskaitos specialisto kvalifikacijos funkcijas: planuoti ir organizuoti finansinę apskaitą; tvarkyti ūkio subjektų finansinę apskaitą; apskaičiuoti mokesčius; vykdyti atliekamų darbų kokybės kontrolę; vykdyti nuolatinę apskaitos politikos

kontrolę; rengti finansines ataskaitas; rengti mokestines, statistines ir kitas ataskaitas; konsultuoti klientus finansinės apskaitos klausimais; konsultuoti klientus mokesčių klausimais; įvertinti ūkio subjekto finansinę būklę; vertinti ūkio subjekto finansinę veiklą ir rengti rekomendacijas.

Kiekvienai profesijai reikia tam tikro kompetencijų rinkinio, kurio pagalba specialistas gali tinkamai atlikti savo darbą. Apskaitos specialistas – ne išimtis. Pukelis (2009) teigia, kad kompetencija – tai asmens gebėjimas, patvirtintas tam tikru dokumentu, pagrįstai (tinkamai, kvalifikuotai, konkrečiame kokybės lygyje) ir patikimai (tiksliai ir greitai) atlikti tam tikrą profesinės veiklos dalį (operaciją ar užduotį). Kompetencijai būdinga ypatybė – pamatuojamumas. Anot Malovikio, Baleženio (2006), kompetencija – tai žinių ir įgūdžių derinimas bei gebėjimas juos taikyti konkrečiomis aplinkybėmis. Kompetencija įgyjama auklėjantis, treniruojantis ir dirbant, kaupiant patirtį. Boyatzis (2008) kompetenciją apibrėžia kaip gebėjimą. Autorius tai įvardija kaip susijusių, bet skirtingų elgesio būdų, grindžiamų pagrindine konstrukcija, vadinama „ketinimu“, rinkiniu. Oxfordo žodyne (n. d.) nurodoma, jog kompetencija yra gebėjimas atlikti kažką gerai, įgūdis reikalingas tam tikrai užduočiai ar darbui.

Besikeičiant pasauliui ir vykstant vis naujiems įvykiams, atsiranda vis daugiau kompetencijų, kurių reikia žmogui, norinčiam neatsilikti nuo pasaulio. Šiuo metu pasaulis vystosi pramonės 0.4 revoliucijoje (*angl.* Industry 0.4), kur žmogaus gyvenimas ir darbas neatsiejamas nuo inovacijų, todėl atsiranda papildomų kompetencijų poreikis. Hernandez-de-Menendez ir kt. (2020) išskyrė tokias pramonės 0.4 revoliucijai būdingas kompetencijų grupes: 1) techninės (kompiuterinių technologijų, socialinių tinklų išmanymo, kibernetinio saugumo supratimo ir kt.); 2) metodologinės (sprendimų priėmimo, konflikto sprendimų, analitiniai gebėjimai ir kt.); 3) socialinės (kalbų mokėjimas, lyderystė ir kt.) bei 4) asmeninės (lankstumas, siekis mokytis ir kt.) kompetencijos.

Kompetencijos yra vienas iš rodiklių, informuojančių darbdavį apie žmogaus gebėjimą atlikti užduotis. Kompetencijos taip pat atskleidžia darbdaviui darbuotojo galimybę kilti „karjeros laiptais“. Kiekvienas „laiptas“ susietas su tam tikromis kompetencijomis, reikalingomis aukštesnėms pareigoms užimti. Kai darbuotojas įgyja reikalingų žinių, jis turi teisę pakilti į aukštesnį karjeros lygį (Drejer, 2001).

Budrienė, Kveksienė, Meškelenė (2014) kompetencijas skirsto į tris grupes: 1) profesines; 2) socialines; 3) asmenines. Mackevičius (2019) nurodo, kad buhalterio profesinę kompetenciją sudaro dvi dedamosios: profesionalumas ir išmintingumas. Anot autoriaus, profesionalumas reiškia tam tikrų žinių visumą, reikalingą konkrečioms darbams atlikti. Kiekvienas apskaitos specialistas turi įgyti pakankamai žinių iš apskaitos teorijos ir praktikos, audito ir finansinės analizės, išmanyti įmonių ekonomiką, vadybą, rinkodarą, mokesčius, teisę, įmonių finansavimo tvarką, pažinti gamybos technologiją ir daugelį kitų dalykų, padedančių pasiekti gerų finansinių rezultatų. Jis turi nuolat stebėti ir būti susipažinęs su naujausiais teisės aktais.

Anot Albu ir kt. (2011), darbdavys iš apskaitos specialisto tikisi pagrindinių kompetencijų ir skirsto jas į tris grupes. Techninės kompetencijos – tai teorinės ir taikomosios su apskaita susijusių dalykų (mokesčių, finansinės apskaitos, finansinės analizės, sąnaudų, biudžeto sudarymo ir veiklos vertinimo) kompetencijos. Antroji grupė – asmeninės ir elgesio kompetencijos, kaip antai bendravimas ir lyderystė. Trečiajai kompetencijų grupei autoriai priskiria su aplinka susijusias kompetencijas – suprasti ekonominę, verslo ir įmonės aplinką, strategiją ir valdymo orientaciją, aplinką, kurioje dirbama, pavyzdžiui, jos tarptautinį aspektą, verslo sektoriaus žinias, išteklių valdymą ir prieinamumą. Apskaitos specialistas, kaip finansų vadovas, turi padėti įmonės direktoriui formuojant finansinę strategiją ir priimant sprendimus; šis specialistas užtikrina finansinį ryšį su vidaus padaliniais bei išorės partneriais. Jis taip pat koordinuoja metinio biudžeto sudarymo procesą, rengia arba prižiūri vadovybės ataskaitas apie finansinę veiklą ir veiklos rezultatus, teikia ataskaitas, interpretuoja duomenis ir pateikia juos suinteresuotoms šalims. Apskaitos tvarkymas yra atsakingas, kruopštus ir žinių reikalaujantis darbas. Apskaitos specialistui, tvarkančiam apskaitą, reikia turėti pakankamai kompetencijų, kad teisingai atspindėtų duomenis apskaitoje. Tačiau jis susiduria su išoriniais ir vidiniais iššūkiais, kurie daro įtaką jo darbui, tarp jų pažymėtinas skaitmeninė transformacija, kuri įsivysto visose srityse, taip pat ir apskaitoje.

Informacinių technologijų poveikį bei iššūkius apskaitos specialisto profesijai tyrė Gulin, Hladika, Valenta (2019) teigia, kad skaitmenizacija ir informacinių technologijų plėtra yra puiki galimybė įmonėms, tačiau tai atneša daug pokyčių apskaitos specialisto profesijoje. Daugelis apskaitos specialistų mano, kad skaitmenizacija atims jų darbą, o robotai pakeis žmones ir tai turės įtakos apskaitos specialisto profesijos raidai. Apskaitos specialistai turi būti pasiruošę automatizavimui, o tam reikia specifinių ir naujų žinių bei įgūdžių, nes įprastos, pasikartojančios ir struktūrizuotos apskaitos specialistų užduotys turės būti automatizuojamos. Kita vertus, yra užduočių ir veiklų, reikalaujančių kritinio mąstymo ir kūrybiškumo, tad automatizuoti tas užduotis ir veiklas nebūtų taip paprasta.

Platesnis informacijos tinklas, žiniomis pagrįsta sistema ir duomenų gavyba yra galingi įrankiai sėkmingam verslo valdymui. Nauji skaitmeniniai sprendimai, tokie kaip dirbtinis intelektas, blokų grandinė, dideli duomenys, debesų kompiuterija ir nuolatinė apskaita – turi įtakos rankinio duomenų įvedimo mažinimui ir duomenų greičio, kokybės ir tikslumo gerinimui. Vis dėlto, procesų skaitmenizavimas ir naujos programinės įrangos, įgalinančios žiniomis pagrįstą valdymą, diegimas yra labai brangus ir prieinamas tik didelėms įmonėms. Be to, reikės lavinti apskaitos specialistų informacinių technologijų, analitines ir mokesčių žinias bei įgūdžius. Mažesnio kapitalo įmonės to negalės sau leisti, todėl daliai apskaitos specialistų dar neteks susidurti su šio informacinių technologijų iššūkiu (Gulin, Hladika, Valenta 2019).

Norint būti geru apskaitos specialistu, reikia turėti įvairių kompetencijų. Svarbu turėti konkrečių su apskaita susijusių žinių, vertybių bei įgūdžių, skirtų tinkamai ir teisingai atlikti darbą. Šiuolaikinis apskaitos specialistas turi puikiai išmanyti apskaitos programas bei technologijas, būti lyderiu ir konsultantu įmonės valdyme. Apskaitos specialistai turi daug atsakomybių, kurios kelia iššūkius jo darbui, todėl kompetencijų tobulinimas yra viena iš dažniausiai siūlomų priemonių norint kovoti su šiais iššūkiais.

2. Apskaitos specialisto kompetencijų bei reikalavimų profesijai tyrimo metodika

Siekiant iširti, kokius reikalavimus ir kompetencijas darbdaviai kelia potencialiems apskaitos darbuotojams, buvo atlikta darbo skelbimų turinio analizė, kuriai pasirinktas CV banko darbo skelbimų portalas. Duomenims rinkti pasirinktas tik vienas portalas todėl, kad nesidubliuotų informacija, nes dažnai įmonės savo skelbimus talpina į keletą portalų. Analizuojamų darbo pasiūlos skelbimų laikotarpis yra 2023 m. rugpjūčio – 2024 m. balandžio mėnesiai. Remiantis valstybės duomenų agentūros duomenimis (Darbo rinka Lietuvoje, 2023), Lietuvoje vyrauja atlyginimų skirtumas tarp miestų. Dėl šios priežasties tyrimui buvo pasirinktas Vilniaus miestas, kad šis skirtumas nedarytų įtakos tyrimo rezultatams. Taip pat, papildomai buvo atliktas ekspertinis vertinimas, siekiant atskleisti šiandieniniam apskaitos specialistui reikalingas kompetencijas. Ekspertiniam interviu buvo pakviesti 6 ekspertai iš 3 kategorijų įmonių: 1) lietuviško kapitalo apskaitos paslaugas teikiančios įmonės, 2) Didžiojo ketverto tarptautinės audito ir apskaitos paslaugas teikiančios įmonės bei 3) įmonės, kurių pagrindinė veikla nesusijusi su apskaita ir kuriose dirba individualiai samdomi apskaitos specialistai. Ekspertinis interviu vykdytas 2024 m. balandžio 22–28 d. nuotoliniu būdu naudojant Microsoft Teams programą, ekspertų atsakymai buvo užrašomi. Bendrą tyrimo eigą sudarė darbo skelbimo duomenų rinkimas, jų turinio analizė ir interpretavimas, pusiau struktūruoto ekspertų interviu atlikimas ir informacijos palyginimas (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Tyrimo eiga

Tyrimo tikslas: nustatyti svarbiausias apskaitos specialistų kompetencijas ir reikalavimus, problemas ir iššūkius		
Tyrimo uždaviniai	Tyrimo etapai	Tyrimo metodai
1. Atlikti darbo skelbimų turinio analizę, siekiant įvertinti šiuolaikinės darbo rinkos apskaitos specialisto kompetencijų ir reikalavimų poreikį	Darbo skelbimų rinkimas	Duomenų rinkimas ir analizė
	Surinktos informacijos analizė, kategorizavimas ir sisteminimas	Turinio analizė
2. Ištirti profesijai keliamus reikalavimus pagal įmonių specifikacijas		
3. Atlikti ekspertų interviu bei jo pagalba nustatyti svarbiausias kompetencijas bei reikalavimus apskaitos specialybei, identifikuoti profesijos problemas ir iššūkius	Ekspertų atranka	Ekspertų atrankos kriterijų nustatymas ir paieška
	Ekspertų apklausa	Pusiaus struktūruota apklausa
	Ekspertų interviu rezultatų apibendrinimas	Duomenų sisteminimas ir apibendrinimas
4. Pateikti išvadas ir pasiūlymus tolimesniems tyrimams	Tyrimo duomenų, gautų skirtinguose etapuose apibendrinimas	Tyrimo rezultatų analizė, sisteminimas ir apibendrinimas

Šaltinis: sudaryta autorės

Pagal nustatytus kriterijus, tyrimui buvo atrinkti 87 darbo skelbimai iš CV banko portalu. Analizuojant skelbimų informaciją buvo vertinamos apskaitos specialistų kompetencijos ir pareigos. Tiriant skelbimus buvo nustatyti indikatoriai, kurių pagalba buvo vykdoma analizė (žr. 2 lentelę). 46 skelbimai buvo iš tarptautinių įmonių bei 41 priklausė tik Lietuvoje veikiančioms įmonėms. 15 skelbimų priklausė apskaitos paslaugas teikiančioms įmonėms (APTJ), kurių pagrindinė veikla susijusi su apskaitos paslaugų teikimu, o likusieji 72 skelbimai priklausė įmonėms, kurios ieško apskaitos specialistų, tačiau jų veikla nėra apskaitos paslaugų teikimas (APNJ).

2 lentelė. Tyrimo indikatorių struktūra

Darbo pasiūlos analizės indikatoriai	
Darbo patirtis	Darbo patirtis panašiose įmonėse bei pareigose metais
Kompetencijos	Reikiamos kompetencijos apskaitos specialistui
Atlyginimas	Atlyginimas neatskaičius mokesčių
Pareigos	Darbdavio siūlomos pareigos (jaunesnysis apskaitos specialistas, apskaitos specialistas ar vyr. apskaitos specialistas)
Skelbimo savininkas	Apskaitos paslaugas teikianti įmonė ar įmonė, kurios pagrindinė veikla nesusijusi su apskaitos paslaugų teikimu
Kalbų reikalavimai	Kokios kalbos reikalaujamos
Išsilavinimas	Kokio ir kurios srities išsilavinimo reikalaujama
Darbo funkcijos	Darbdaviui reikalingi darbai ir funkcijos, kuriuos turės atlikti apskaitos specialistas

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

3. Tyrimo rezultatų analizė

Atlikus visų skelbimų analizę buvo pastebėta, kad daugiausiai buvo ieškoma apskaitos specialistų, net 70 % visų skelbimų sudarė šių specialistų paklausa (žr. 3 lentelę). 41 darbo skelbimas priklausė tik Lietuvoje veikiančioms įmonėms iš jų 1 skelbimas, skirtas jaunesniojo apskaitos specialisto pozicijai, 33 apskaitos specialisto pozicijos, o likę 7 vyr. apskaitos specialisto pozicijos paieškoms. 7 iš 46 apskaitos darbuotojų ieškančių tarptautinių įmonių, yra apskaitos paslaugas teikiančios įmonės (APTĮ), o likusios 39 yra įmonės, kurių pagrindinė veikla nesusijusi su apskaitos paslaugų teikimu (APNĮ).

3 lentelė. Pareigų paklausos duomenys CV banko portale

Pareigos	Dažnis	Procentas	APTĮ	APNĮ
Jaunesnysis apskaitos specialistas	4	5	1	3
Apskaitos specialistas	61	70	10	51
Vyr. apskaitos specialistas	22	25	4	18

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

Nors jaunesniojo apskaitos specialisto paieškai skirti skelbimai buvo tik keturi, tačiau galima buvo pastebėti pasikartojančius reikalavimus ir kompetencijas šiai pozicijai. Visi darbdaviai reikalavo užsienio kalbų mokėjimo, kompiuterinių įgūdžių, kruopštumo ir atsakingumo (žr. 4 lentelę). Šios pozicijos darbo pareigos yra pirminių apskaitos duomenų ir dokumentų tikrinimas bei apskaita, pagalba rengiant finansines ataskaitas bei dalyvavimas apskaitos procesuose. Atlyginimas visuose skelbimuose svyruojantis ir priklauso nuo patirties, tačiau vidurkis yra 1 497,5 eurai neatskaičius mokesčių.

4 lentelė. Reikalavimai jaunesniojo apskaitos specialisto pareigoms užimti, pateikti CV banko portalo skelbimuose

Reikalavimai ir kompetencijos		Dažnis	Procentas	APTĮ	APNĮ
Reikalavimai	Išsilavinimas	3	75	1	2
	Užsienio kalbos	4	100	1	3
	Darbo patirtis nenurodant metų	2	50	0	2
	Kompiuteriniai įgūdžiai	4	100	1	3
Kompetencijos	Gebėjimas dirbti komandoje	3	75	0	3
	Savarankiškumas	2	50	0	2
	Kruopštumas	4	100	1	3
	Atsakingumas	4	100	1	3
	Iniciatyvumas	1	25	0	1

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

Tarptautinės įmonės paskelbė 3 skelbimus jaunesniojo apskaitos specialisto paieškoms. Vienas iš jų priklausė apskaitos paslaugas teikiančiai įmonei (APTĮ), likę du – įmonėms, kurių veikla nėra apskaitos paslaugų teikimas (APNĮ). Atlikus atlyginimų analizę matyti, kad apskaitos įmonių siūlomas atlyginimo

vidurkis bei atlyginimų ribos yra didesnės ir teikia didesnę ekonominę naudą apskaitos specialistui, nei įmonių, kurių pagrindinė veikla nesusijusi su apskaitos paslaugų teikimu, siūlomais atlyginimais (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Tarptautinių įmonių CV banko portalo skelbimuose siūlomas atlyginimas jaunesniajam apskaitos specialistui

Atlyginimas tarptautinių įmonių skelbimuose	APTĮ, Eur, neatskaičius mokesčių	APNĮ, Eur, neatskaičius mokesčių
Skelbimuose siūlomo atlyginimo mažiausia riba	1 320	1 300
Skelbimuose siūlomo atlyginimo didžiausia riba	1 960	1 600
Atlyginimo vidurkis	1 640	1 425

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

Lietuvos įmonės CV banko portale turėjo tik vieną skelbimą jaunesniojo apskaitos specialisto pozicijai. Skelbimas priklausė įmonei, kurios pagrindinė veikla nesusijusi su apskaitos paslaugų teikimu (APNĮ) (žr. 6 lentelę). Tačiau, palyginus tarptautinių įmonių, kurios nesiverčia apskaitos paslaugų teikimu, ir šios įmonės atlyginimų vidurkius bei siūlomų atlyginimų mažiausias ribas, galime teigti, kad Lietuvos įmonė siūlo geresnį atlyginimą jaunesniajam apskaitos specialistui.

6 lentelė. Lietuvos įmonių CV banko portalo skelbimuose siūlomas atlyginimas jaunesniajam apskaitos specialistui

Atlyginimas Lietuvos įmonių skelbimuose	APTĮ, Eur, neatskaičius mokesčių	APNĮ, Eur, neatskaičius mokesčių
Skelbimuose siūlomo atlyginimo mažiausia riba	Nėra duomenų	1 400
Skelbimuose siūlomo atlyginimo didžiausia riba	Nėra duomenų	1 600
Atlyginimo vidurkis	Nėra duomenų	1 500

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

Iš CV banko portalo buvo atrinktas 61 skelbimas, skirtas apskaitos specialisto paieškai. 10 iš jų priklauso apskaitos paslaugas teikiančioms įmonėms (APTĮ), o likę 45 skelbimai įmonėms, kurių pagrindinė veikla nėra susijusi su apskaitos paslaugų teikimu (APNĮ). Šiuose skelbimuose pateikti darbo pobūdžio aprašymai buvo labiausiai išplėsti, dėl įmonių veiklos ypatumų bei reikalavimų apskaitos specialistui. Dalis įmonių tikisi, kad apskaitos specialistas tvarkys visą apskaitą, tačiau dauguma apskaitos specialistą identifikuoja kaip vyr. apskaitos specialisto pagalbininką, kuris tik padės tvarkyti įmonės ar įmonių apskaitą. Dažniausiai buvo nurodomi šie darbai, kurių būtų prašoma atlikti apskaitos specialisto: pirkimų apskaita; ilgalaikio turto apskaita; skolų derinimas su tiekėjais; reikalingų ataskaitų teikimas statistikos, VMI ir Sodros internetiniuose puslapiuose; mokėjimų ruošimas; sutarčių registravimas; įsitraukimas į procesų automatizavimą; dalyvavimas uždariant mėnesio ir metų apskaitos duomenis bei dalyvavimas audito procesuose; kitų tiesioginio vadovo pavestų užduočių vykdymas. Darbdavių keliama reikalavimai apskaitos specialistui įvairūs, daugiausia jų nurodė reikalaujamą išsilavinimą bei darbo patirtį, tačiau nemažai užsiminė apie tokius reikalavimus bei kompetencijas, kaip

antai kompiuteriniai įgūdžiai ir prisitaikymas naujovėms, apskaitos įstatymų išmanymas, laiko valdymas, kruopštumas, analitinis mąstymas bei atsakingumas (žr. 7 lentelę). Atlyginimų pasiūlymai bei režiai labai įvairūs, o skirtumas sudaro net 1 500 eurų. Siūlomo atlyginimo vidurkis šiai pozicijai yra 2 330,65 eurai neatskaičius mokesčių. Apskaitos įmonių (APTĮ) siūlomas atlyginimo vidurkis yra 2 430,6 eurai, o kitų įmonių (APNĮ) – 2 311,06 eurai neatskaičius mokesčių.

7 lentelė. Reikalavimai apskaitos specialisto pareigoms užimti, pateikti CV banko portalų skelbimuose

Reikalavimai ir kompetencijos		Dažnis	Procentas	APTĮ	APNĮ
Reikalavimai	Išsilavinimas	55	90	8	47
	Užsienio kalbos	25	41	5	20
	Darbo patirtis	54	89	8	46
	Kompiuteriniai įgūdžiai	44	72	4	40
	Apskaitos įstatymų išmanymas	28	46	3	25
Kompetencijos	Gebėjimas dirbti komandoje	15	25	1	14
	Savarankiškumas	13	21	3	10
	Atidumas	13	21	0	13
	Laiko valdymas	19	31	2	17
	Kruopštumas	34	56	1	33
	Atsakingumas	29	48	2	27
	Analitinis mąstymas	17	28	3	14

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

Darbo skelbimuose 28 tarptautinės įmonės ieškojo apskaitos specialisto, 4 iš jų priklausė apskaitos paslaugas teikiančių įmonių kategorijai. Šių įmonių siūlomo atlyginimo minimali ir maksimali ribos buvo aukštesnės negu šią poziciją siūlančių kitų įmonių, kurių pagrindinė veikla nesusijusi su apskaita (žr. 8 lentelę). Taip pat šių įmonių atlyginimų vidurkis aukštesnis. Tyrimo rezultatai rodo, jog bendras tarptautinių įmonių atlyginimo vidurkis buvo lygus 2 373,43 eurams neatskaičius mokesčių.

8 lentelė. Vidutinis tarptautinių įmonių siūlomas atlyginimas apskaitos specialistui CV banko portalų skelbimuose

Atlyginimas tarptautinių įmonių skelbimuose	APTĮ, Eur, neatskaičius mokesčių	APNĮ, Eur, neatskaičius mokesčių
Skelbimuose siūlomo atlyginimo mažiausia riba	1 501,38	1 105,34
Skelbimuose siūlomo atlyginimo didžiausia riba	3 305,78	3 000
Atlyginimo vidurkis	2 482,37	2 355,28

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu.

Lietuvos įmonės buvo paskelbusios 33 skelbimus apskaitos specialisto pozicijai užimti, 6 iš jų pateikė apskaitos paslaugas teikiančios įmonės (APTĮ) (žr. 9 lentelę). Nors šių, kaip ir kitų Lietuvos įmonių siūlomas mažiausia atlyginimo riba buvo didesnė nei pateikta tarptautinių įmonių skelbimuose, tačiau Lietuvos įmonių siūlomi atlyginimų vidurkiai yra mažesni. Bendras atlyginimų vidurkis taip pat yra mažesnis ir siekia 2 294,36 eurus neatskaičius mokesčių.

9 lentelė. Vidutinis Lietuvos įmonių siūlomas atlyginimas apskaitos specialistui CV banko portalo skelbimuose

Atlyginimas Lietuvos įmonių skelbimuose	APTĮ, Eur, neatskaičius mokesčių	APNĮ, Eur, neatskaičius mokesčių
Skelbimuose siūlomo atlyginimo mažiausia riba	1 699,41	1 303,36
Skelbimuose siūlomo atlyginimo didžiausia riba	3 305,78	3 420
Atlyginimo vidurkis	2 396,09	2 271,75

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

Vyr. apskaitos specialisto pozicijai užimti buvo patalpinti 22 darbo skelbimai. 4 iš jų priklauso apskaitos įmonėms, o likę 18 įmonėms, kurių pagrindinė veikla nesusijusi su apskaitos paslaugų teikimu. Šiai pozicijai darbdaviai nurodė tokį darbo pobūdį – pilnos ir kokybiškos įmonės finansinės apskaitos tvarkymo užtikrinimas pagal galiojančius LR įstatymus; finansinių, mokesčių, statistinių ataskaitų ir deklaracijų rengimas ir teikimas valstybinėms institucijoms bei įmonės vadovybei; apskaitos procesų peržiūra, jų optimizavimas ir nuolatinis tobulinimas; ataskaitinio laikotarpio uždarymo darbai, jų koordinavimas. Apskaitos įmonių skelbimuose prie darbo reikalavimų yra nurodomas darbas komandoje bei jos valdymas, klientų konsultavimas. Pagrindiniai reikalavimai vyr. apskaitos specialistui yra išsilavinimas, darbo patirtis, kompiuteriniai įgūdžiai bei pilnos apskaitos žinios (žr. 10 lentelę). Atlygimas siūlomas labai įvairus, atlyginimo rėžiai siekia iki 1500 eurų, tačiau visuose šiuose skelbimuose nurodomų atlyginimų vidurkis yra apie 3 136,70 eurus neatskaičius mokesčių. Apskaitos įmonių (APTĮ) atlyginimų vidurkis yra 3 067,77 eurai, o kitų įmonių (APNĮ) – 3 344,86 eurai neatskaičius mokesčių.

10 lentelė. Reikalavimai vyr. apskaitos specialisto pareigoms užimti, pateikti CV banko portalo skelbimuose

Reikalavimai ir kompetencijos		Dažnis	Procentas	APTĮ	APNĮ
Reikalavimai	Išsilavinimas	20	91	4	16
	Užsienio kalbos	14	64	1	13
	Darbo patirtis	20	91	4	16
	Kompiuteriniai įgūdžiai	18	82	2	16
	Pilnos apskaitos žinios	22	100	4	18
	Raštvedybos įgūdžiai	7	32	1	6
	Apskaitos įstatymų išmanymas	10	45	2	8
Komp etenci	Gebėjimas dirbti komandoje	7	32	2	5
	Analitinis mąstymas	7	32	1	6

Kruopštumas	11	50	1	10
Atsakingumas	11	50	2	9
Atidumas	8	36	0	8
Savarankiškumas	7	32	2	5
Iniciatyvumas	7	32	1	6

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

Tarptautinės įmonės CV banko portale pateikė 15 darbo skelbimų vyr. apskaitos specialisto pozicijai. Net 14 iš jų priklausė įmonėms, kurių pagrindinė veikla nesusijusi su apskaitos paslaugų teikimu. Išanalizavus šių įmonių skelbimuose siūlomų atlyginimų ribas galime pastebėti, kad jos yra labai plačios, tačiau vidurkis vis dėl to yra didesnis, nei apskaitos paslaugas teikiančių įmonių siūlomo atlyginimo vidurkį (žr. 11 lentelę). Visų šių įmonių bendras vidurkis yra 3 289,23 eurai neatskaičius mokesčių.

11 lentelė. Vidutinis tarptautinių įmonių siūlomas atlyginimas vyr. apskaitos specialistui CV banko portalo skelbimuose

Atlyginimas tarptautinių įmonių skelbimuose	APTĮ, Eur, neatskaičius mokesčių	APNĮ, Eur, neatskaičius mokesčių
Skelbimuose siūlomo atlyginimo mažiausia riba	2 500	1 800
Skelbimuose siūlomo atlyginimo didžiausia riba	3 300	5 200
Atlyginimo vidurkis	2 900	3 317,04

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

Tęsiant CV banko portalo skelbimų analizę, nustatyta, kad Lietuvos įmonės paskelbė 7 skelbimus vyr. apskaitos specialisto pozicijai užimti, 3 iš jų priklausė apskaitos paslaugas teikiančioms įmonėms. Lyginant Lietuvos apskaitos įmones su tarptautinėmis matyti, kad Lietuvos apskaitos įmonių siūlomų atlyginimų rėžiai yra platesni, tačiau ir vidurkis didesnis, tai reiškia, kad jos teikia didesnę ekonominę naudą apskaitos specialistui (žr. 12 lentelę). Nors Lietuvos įmonių, kurių pagrindinė veikla nėra susijusi su apskaita, rėžiai yra siauresni, tačiau vidurkis taip pat lenkia tarptautinių įmonių vidurkį. Visų Lietuvos įmonių siūlomų atlyginimų vidurkis irgi yra aukštesnis negu tarptautinių įmonių ir siekia net 3 305,73 eurus neatskaičius mokesčių.

12 lentelė. Vidutinis Lietuvos įmonių siūlomas atlyginimas vyr. apskaitos specialistui CV banko portalo skelbimuose

Atlyginimas Lietuvos įmonių skelbimuose	APTĮ, Eur, neatskaičius mokesčių	APNĮ, Eur, neatskaičius mokesčių
Skelbimuose siūlomo atlyginimo mažiausia riba	1 800	3 000
Skelbimuose siūlomo atlyginimo didžiausia riba	4 200	4 500
Atlyginimo vidurkis	3 123,69	3 442,25

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktu tyrimu

Apibendrinant atlikto tyrimo rezultatus, galima teigti, kad 77 % visų įmonių, kurios reikalavo užsienio kalbų mokėjimo, sudarė tarptautinės įmonės, joms ypač svarbūs buvo anglų kalbos įgūdžiai. Darbo skelbimuose dažniausiai vyraavo šie reikalavimai visų lygių apskaitos specialistui: išsilavinimas, patirtis, užsienio kalbų mokėjimas bei kompiuteriniai įgūdžiai. Išanalizavus skelbimus, buvo nustatytos tokios svarbiausios kompetencijos kiekvienai apskaitos specialisto pareigybei: iš jauniausiojo apskaitos specialisto tikimasi gebėjimo dirbti komandoje, savarankiškumo, kruopštumo, atsakingumo ir iniciatyvumo; apskaitos specialistui reikalingos tokios kompetencijos, kaip antai gebėjimas dirbti komandoje, savarankiškumas, atidumas, laiko valdymas, kruopštumas, atsakingumas ir analitinis mąstymas, o iš vyr. apskaitos specialisto tikimasi gebėjimo dirbti komandoje, analitinio mąstymo, kruopštumo, atsakingumo, atidumo, savarankiškumo ir iniciatyvumo. Taip pat buvo pastebėta, kad tarptautinės apskaitos įmonės apskaitos specialistui, nepriklausomai nuo lygmens, siūlo didesnę atlyginimą, vertinat pagal vidurkio rodiklį, nei tik Lietuvos teritorijoje veikiančios apskaitos įmonės bei kitos įmonės, kurių pagrindinė veikla nesusijusi su apskaita. Tačiau tik Lietuvoje veikiančios įmonės, kurių veikla nesusijusi su apskaitos paslaugų teikimu, siūlo didesnę atlyginimą, vertinant pagal vidurkio rodiklį, vyr. apskaitos specialisto pozicijai.

Įvertinus CV portale pateiktų darbo skelbimų, skirtų apskaitos specialisto paieškomis, turinį, toliau buvo atliktas ekspertinis vertinimas. Jo metu buvo siekiama papildyti darbo skelbimų turinio analizės metu gautus rezultatus, susijusius su reikšmingiausiomis apskaitos specialisto kompetencijomis ir reikalavimais konkrečiai apskaitos specialisto pozicijai. Pusiau struktūruoto ekspertų interviu rezultatai pateikti 13 lentelėje, nurodant ekspertų įvardintas pagrindines kompetencijas kiekvienai apskaitos specialisto pozicijai. Pažymėtina, jog ekspertų manymu, jaunesnysis apskaitos specialistas turi turėti daug asmeninių kompetencijų. Kita vertus, anot ekspertų, šios kompetencijos taip pat reikalingos apskaitos ir vyr. apskaitos specialistams. Tačiau papildomai apskaitos specialistas turi turėti daugiau profesinių kompetencijų, t. y. daugiau suprasti apie apskaitos bei jos sistemų valdymą. Vyr. apskaitos specialistą ekspertai įvardijo kaip „matantį ir žinantį viską“, todėl jo kompetencijos ir žinios turi būti plačios bei apimti visą įmonės bei komandos valdymą.

13 lentelė. Ekspertinio interviu metu nustatytos apskaitos specialistui reikalingos kompetencijos

Pareigos	Kompetencijos
Jaunesnysis apskaitos specialistas	Gebėjimas įrašyti ūkines operacijas į apskaitos dokumentus ir registrus, atsakingumas, kruopštumas, gebėjimas mokytis, organizuotumas, iniciatyvumas, kalbų mokėjimas, kompiuterinių įgūdžių turėjimas.
Apskaitos specialistas	Analitiniai gebėjimai ir loginis mąstymas, domėjimasis naujovėmis, atsakingumas, organizuotumas, komunikaciniai gebėjimai, atkaklumas, savarankiškumas, atidumas, rizikos prisiėmimas, gebėjimas rengti finansines ataskaitas, įmonės apskaitos valdymas, problemų indentifikavimas, laiko valdymas.
Vyr. apskaitos specialistas	Gebėjimas formuoti apskaitos politiką, analizuoti įmonės finansinius duomenis ir pastebėti galimas problemas bei pasiūlyti jų sprendimus, komandos valdymas, lyderystė, komunikacijos įgūdžiai, atkaklumas, analitiniai gebėjimai ir loginis mąstymas, atsakingumas, kruopštumas, iniciatyvumas, savarankiškumas, laiko valdymas.

Saltinis: parengtas autorės, remiantis atliktu tyrimu

Lyginant darbo skelbimuose keliamas ir ekspertų nustatytas kompetencijas, galime pastebėti, kad skelbimuose dažniausiai minimos asmeninės kompetencijos atitinka įvardintas ekspertų, tačiau ekspertai papildė sąrašą ir profesinėmis kompetencijomis. Tokios jaunesniojo apskaitos specialisto kompetencijos kaip atsakingumas, kruopštumas ir iniciatyvumas sutapo su nurodytomis darbo skelbimuose bei įvardintomis ekspertų. Taip pat sutapo šios apskaitos specialisto kompetencijos: savarankiškumas, atidumas, laiko valdymas, kruopštumas, atsakingumas ir analitinis mąstymas, o iš vyriausiojo apskaitos specialisto tiek ekspertai, tiek darbdaviai norėtų, kad gebėtų dirbti komandoje, analitinio mąstymo, kruopštumo, atsakingumo, savarankiškumo ir iniciatyvumo.

Išvados

Remiantis mokslinės literatūros analize galima išskirti tris pagrindines kompetencijų grupes: asmeninės, profesinės bei socialinės kompetencijos, kurios gali būti detalizuojamos smulkiau bei yra svarbiausias rodiklis renkantis kandidatus į atitinkamą darbo poziciją. Todėl, remiantis literatūroje išskiriamais reikalavimais ir kompetencijomis apskaitos profesijai, toliau buvo vertinamas šiuolaikinio apskaitos specialisto reikalavimų bei kompetencijų poreikis, analizuojant darbo skelbimus bei apklausiant ekspertus. Siekiant įvertinti darbo skelbimų turinį, buvo išanalizuoti duomenys pagal įmonių kategorijas. Pusiaus struktūruoto interviu metu buvo apklausti 6 ekspertai, siekiant nustatyti apskaitos specialistui keliamas kompetencijas ir reikalavimus.

Atlikus darbo skelbimų turinio analizę ištirtos dažniausiai pasikartojančios ir reikšmingiausios kompetencijos bei reikalavimai jauniausiojo apskaitos specialisto, apskaitos specialisto bei vyr. apskaitos specialisto pozicijoms užimti. Daugiausia darbdaviai reikalauja išsilavinimo, darbo patirties, įstatymų išmanymo, užsienio kalbų žinojimo ir kompiuterinių įgūdžių. Vyraujančios kompetencijos skelbimuose yra susijusios su atidumu, atsakingumu, analitiniu mąstymu, kruopštumu, iniciatyvumu ir savarankiškumu. Net 77 % visų nurodžiusių užsienio kalbų mokėjimo reikalavimą buvo tarptautinės įmonės. Tarptautinės įmonės, kurių pagrindinė veikla, susijusi su apskaitos paslaugų teikimu, kėlė reikalavimus turėti platesnių žinių ekonomikos, finansų ar apskaitos srityse.

Taip pat buvo nustatytas dažniausiai reikalaujamų profesinių kompetencijų poreikis kiekvienai apskaitos specialisto darbo pozicijai. Norėdamas siekti jaunesniojo apskaitos specialisto pozicijos darbuotojas turi gebėti tvarkyti pirminius apskaitos duomenis, tikrinti dokumentus, juos apskaityti, teikti pagalbą rengiant finansines ataskaitas bei dalyvauti kituose apskaitos procesuose. Vertinant apskaitos specialisto poziciją, dažniausiai minimi šie darbai, kuriuos turėtų atlikti darbuotojas: pirkimų apskaita; ilgalaikio turto apskaita; skolų derinimas su tiekėjais; reikalingų ataskaitų teikimas statistikos, VMI ir Sodros internetiniuose puslapiuose; mokėjimų ruošimas; sutarčių registravimas; įsitraukimas į procesų automatizavimą; dalyvavimas uždarant mėnesio ir metų apskaitos duomenis, dalyvavimas audito procesuose; kitų tiesioginio vadovo pavestų užduočių vykdymas. Vyriausiojo apskaitos specialisto pozicijai darbdaviai numatė tokių kompetencijų poreikį – pilnos ir kokybiškos įmonės finansinės apskaitos tvarkymo užtikrinimas pagal galiojančius LR įstatymus; finansinių, mokestinių, statistinių ataskaitų ir deklaracijų rengimas ir teikimas valstybinėms institucijoms bei įmonės vadovybei; apskaitos procesų peržiūra, jų optimizavimas ir nuolatinis tobulinimas; apskaitos periodo uždarymo darbai, jų koordinavimas.

Darbo skelbimų turinio analizės metu duomenys buvo susisteminti pagal tarptautines ir Lietuvos įmones, taip pat buvo atsižvelgiama į šių įmonių apskaitos paslaugų teikimo pobūdį. Tokiu būdu buvo galima nustatyti svarbiausius reikalavimus, reikalingus apskaitos specialistui, atsižvelgiant į įmonių kategoriją. Buvo įvertintas ir darbo skelbimuose siūlomas darbo užmokestis. Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad palankiausios darbo užmokesčio sąlygos jauniausiajam apskaitos specialistui bei apskaitos specialistui suteikiamos tarptautinėse apskaitos įmonėse, o vyr. apskaitos specialistui Lietuvos įmonėse, kurių pagrindinė veikla nesusijusi su apskaitos paslaugų teikimu.

Pusiaus struktūruoto ekspertų interviu metu buvo nustatytos svarbiausios kompetencijos ir reikalavimai kiekvienai apskaitos specialisto pozicijai. Buvo pabrėžta, kad asmeninės kompetencijos yra

svarbiausios ir prilygsta apskaitos specialisto formavimo pamatui. Nors ekspertų įvardintos kompetencijos sutampa su nustatytomis mokslinėje literatūroje bei atskleistomis darbo skelbimų turinio analizės metu, tačiau ekspertai šį sąrašą papildė, be to kompetencijas sugrupavo pagal reikšmę ir būtinumą kiekvienai pareigybei.

Literatūra

- Albu, C. N.; Albu, N.; Faff, R.; Hodgson, A., 2011. Accounting competencies and the changing role of accountants in emerging economies: the case of Romania. *Accounting in Europe*. 8(2), 155–184.
<https://doi.org/10.1080/17449480.2011.621395>.
- Bikienė, J., Pučkienė, D. (2012). *Buhalterinė apskaita: teorija ir praktika*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas
- Boyatzis, R. E., 2008. Competencies in the 21st century. *Journal of Management Development*. 27(1), 5–12.
<https://doi.org/10.1108/02621710810840730>.
- Bruna, I.; Senkus, K.; Subačienė, R.; Sneiderė, R., 2017. Evaluation of perception of accountants' role at the enterprise in Latvia and Lithuania. *European Research Studies Journal*. 20(3A), 143–163.
<https://doi.org/10.35808/ersj/701>
- Budrienė, L.; Kvekšienė, M.; Meškelienė, A., 2014. Buhalterio kompetencijų pripažinimo iššūkiai ir tendencijos. *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika*. 16, 148–158. <https://doi.org/10.15388/batp.2014.No16.14>.
- Darbo rinka Lietuvoje*. 2023, rugsėjo 7 d. Valstybės duomenų agentūra. Prieiga per:
<<https://storymaps.arcgis.com/stories/ddbe921b70574e02b6dac6cada7a0544>> [žiūrėta 2024 04 20].
- Drejer, A., 2001. How can we define and understand competencies and their development? *Technovation*. 21(3), 135–146. [https://doi.org/10.1016/S0166-4972\(00\)00031-6](https://doi.org/10.1016/S0166-4972(00)00031-6).
- Gulin, D.; Hladika, M.; Valenta, I., 2019. Digitalization and the challenges for the accounting profession. *Proceedings of ENTRENOVA-Enterprise Research Innovation*, 5(1), 428–437. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3492237>.
- Hernandez-de-Menendez, M.; Morales-Menendez, R.; Escobar, C. A.; McGovern, M., 2020. Competencies for industry 4.0. *International Journal on Interactive Design and Manufacturing*. 14(4), 1511–1524.
<https://doi.org/10.1007/s12008-020-00716-2>
- Mackevičius, J., 2019. *Apskaita, auditas analizė: teorijos, metodikos, nuostatos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Malovikas, A.; Baležentis, A., 2006. *Personalo vadybos teorijos ir praktikos aktualijos*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.
- Nekilnojamojo turto operacijų, finansinių, apskaitos ir draudimo paslaugų sektoriaus profesinis standartas, 2019. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtos centras. Prieiga per: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/9d0e27109d6c11e9878fc525390407ce>> [žiūrėta 2024 04 16].
- Oxford Learners' Dictionaries* (n.d.). Competence. Prieiga per:
<<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/competence?q=Competence>> [žiūrėta 2024 04 04].
- Pukelis, K., 2009. Gebėjimas, kompetencija, mokymosi/studijų rezultatas, kvalifikacija ir kompetentingumas: teorinė dimensija. *Aukštojo mokslo kokybė*. 6(6), 12–35.
<https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/4e3fc0c5-5c80-4d4b-a643-1752bc985409/content>
- Subačienė, R.; Budrionytė, R.; Žemgulienė, J.; Faituša I, 2022. Modern accounting specialist in new economic reality: cases of Lithuania and Latvia. *Administrative Sciences*. 12(4), 124.
<https://doi.org/10.3390/admsci12040124>.
- Time for Action on Sustainability: Next Steps for the Accountancy Profession*, 2022. International Federation of Accountants. Prieiga per: <<https://www.ifac.org/knowledge-gateway/contributing-global-economy/publications/time-action-sustainability-next-steps-accountancy-profession>> [žiūrėta 2024 04 14].

Agnė Kazlauskaitė. Verslo vadybos bakalauro laipsnis, studijų kryptis: apskaita. Mokslinių interesų sritys: apskaita, profesijos kompetencijos.

Agnė Kazlauskaitė. Bachelor's degree in Business Management. Field of study: accounting, competences of the profession.